

Список використаних джерел

1. Бондар Г. Значення освітнього середовища для формування гуманістичного світогляду майбутніх учителів у процесі вивчення філологічних дисциплін / Г. Бондар // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та інші]. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2012. – Випуск 40. – 360 с. – С. 78-85.
2. Дорогань С. О. Українська література у формуванні світогляду майбутнього вчителя / С. О. Дорогань // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури, 2004. – № 39. – С. 195-205.
3. Котенко О. В. Формування світогляду майбутнього вчителя іноземної мови засобами навчальних дисциплін / О. В. Котенко // Імідж сучасного педагога. – 2012. – № 9 (128). – С. 52-55.
4. Лабунець Ю. О. Самоосвіта в контексті становлення вторинної мовної особистості майбутнього вчителя іноземної мови / Ю. О. Лабунець // Вісник психології і педагогіки: зб. наук. пр. / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інституту психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 11. – К., 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psych.kiev.ua/Лабунець_Ю.О._Самоосвіта_в_контексті_становлення_вторинної_мовної_особистості_майбутнього_вчителя_іноземної_мови/.
5. Слоньовська О. Б. Підготовка майбутніх педагогів гуманітарного профілю до діяльності в умовах полікультурного освітнього простору / О. Б. Слоньовська // Наукова бібліотека України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/40-stattya/191-pidgotovka-majbutnih-pedagogiv-gumanitarnogo-profilju-do-dijalnosti-v-umovah-polikulturnogo-osvitnogo-prostoru.html>.

Коноваленко Т. В.

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сучасне суспільство розвивається швидкими темпами і тяжіє до отримання максимального результату за найкоротший час. Це стосується й сфери вищої освіти. Підготовка високоосвіченого фахівця здійснюється в нашій країні не менше, ніж чотири роки. Проте ці роки мають настільки ретельно підготувати його майбутньої професійної діяльності, щоб він міг протягом усього свого життя якісно виконувати свої професійні функції, особливо це стосується професії вчителя.

Звичайно ж ідеально в професійному плані підготувати фахівця неможливо, адже кожен день нашого стрімкого життя диктує все нові й нові правила, проте не можливо дати вчителю такі знання, вміння і навички, які б були актуальними усе його життя. Відповідно, у його підготовку слід закласти готовність до подальшої самоосвіти і самовдосконалення, тобто так сформувати його світогляд, щоб він був готовий скористатися опанованим арсеналом професійно значущих умінь і якостей, гнучко використовувати їх в мінливих шкільних умовах та створювати власний навчально-методичний і науково-дослідницький банк ідей. На жаль, переважна більшість вчителів-початківців не відчують себе достатньо упевненими під час здійснення їх професійної діяльності і не в змозі створити умови для занурення учнів у світ іншої мови та ще й дозволити реалізуватися їх вторинній соціалізації, а також відкрити для них надзвичайний світ зарубіжної літератури, розвинути їх естетичні смаки та ціннісні орієнтації.

Отже, у процесі підготовки вчителя іноземної мови та зарубіжної літератури, крім здобуття комплексу професійно необхідних знань, умінь і навичок, важливим завданням є формування його світогляду. Ця проблема вимагає цілеспрямованого і послідовного підходу.

Вказана проблема не є новою, її торкались вітчизняні і зарубіжні вчені ще

в середині минулого сторіччя. Проте розглядалась вона переважно стосовно постаті вчителя загалом або ж досліджувались тільки окремі компоненти світогляду фахівця.

Так, питанню формування світогляду майбутнього вчителя загалом присвятили свої дослідження К. Дмитрієва, І. Ісаєв, О. Леонт'єв, В. Сластьонін та інші, проте подібних робіт насправді зовсім небагато. Багато уваги зосереджувалось на питаннях формування світогляду школярів у навчальній і громадській діяльності (М. М. Алексєєв, Т. Я. Железнова, А. Л. Жохова, В. М. Жукова, Б. Т. Лихачов, Е. І. Моносзон, Р. М. Рогова, М. Г. Огурцов, Р. П. Правдик, С. Ю. Рибін, В. О. Сластьонін, Г. І. Школьник та інші).

Звичайно ж відправною точкою у рішенні вказаної проблеми є той факт, що ґрунтовно було розроблено філософсько-методологічну основу формування світогляду, яку представили Р. А. Арцишевський, М. Г. Ашманіс, О. О. Касьян, Т. І. Ойзерман, О. Г. Спиркін, И. В. Сисоєнко, А. С. Тонких, В. Ф. Черноволєнко, В. І. Шинкарук та інші. Свій вклад в соціологічне тлумачення поняття світогляду вклали Т. С. Авксєнтьєв, Б. С. Бабак, В. Л. Василенко, Л. М. Дениско, П. О. Ландесман, О. С. Сметаніна, П. М. Федосєєва, які розкрили вплив соціальних факторів на становлення світогляду. Не залишилась ця категорія і поза увагою психологів, які досліджували категорії світогляду, методи формування тощо. Займались цією проблемою Л. І. Божович, Б. І. Додонов, Р. М. Залєський, О. Г. Ковальов, І. М. Краснобаєв, Н. О. Менчинська, Т. К. Мухіна, Т. С. Тамбовцева, Б. М. Теплов та інші.

Таким чином, як бачимо, загалом науковцями різних галузей було з'ясовано суть поняття «світогляд», фактори, що впливають на його становлення, категорії, історичні типи, функції тощо. Поява великої кількості визначень цього поняття була зумовлена тим, що у кожній галузі до уваги брались різні його якості, різні фактори впливу, специфічний кут зору.

У нашому дослідженні до уваги береться той факт, що світогляд формується у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя. Тому ми розглядаємо поняття «професійно-педагогічного світогляду»,

яке означає, згідно з тлумаченням К. В. Дмитрієвої, динамічна «система поглядів, переконань, цінностей та ідеалів вчителя, які ґрунтуються на філософських, психолого-педагогічних, економічних, правових наукових знаннях, що визначають спрямованість його професійної діяльності і знаходять своє вираження в самостійній особистісній позиції» [1, с. 7]. Автор розглядала специфіку формування світогляду безвідносно спеціальності або напряму підготовки. Саме тому автор виділила тільки компоненти педагогічної діяльності, а саме: філософію освіти, педагогічну культуру, педагогічну свідомість і самоусвідомлення, педагогічне мислення і професійний педагогічний світогляд. Отже, і розглядався світогляд вчителя тільки у вказаній системі. У складі професійно-педагогічного світогляду студентів було виділено когнітивний, емоційно-ціннісний та дійово-практичний компоненти, які формуються протягом трьох етапів: орієнтації, присвоєння і перетворення.

Загалом, відокремлені компоненти власне майже збігаються зі структурою світогляду, яку запропонували В. О. Сластьонін, І. Ісаєв, Є. Шиянов [2, с. 72]. Відрізняється лише назва «інтелектуального» компонента, який у К. В. Дмитрієвої отримав назву когнітивного.

Набули розвитку й окремі аспекти підготовки майбутніх учителів, пов'язані із розвитком їх світогляду. Такими є дослідження формування педагогічного мислення і педагогічної свідомості майбутнього вчителя, здійснювані О. С. Цокур, які являють собою фундаментальну роботу, що торкається питання формування світогляду майбутнього педагога. Подібні дослідження дозволили науково обґрунтувати цілісну систему якісної професійної підготовки вчителя.

Проте подальшої деталізації вимагає розробка основ професійної підготовки різних напрямів і спеціальностей з урахуванням їх вузької специфіки. Існує велика кількість досліджень світогляду у межах філософських, педагогічних, психологічних і соціологічних наук. Також багато досліджень присвячено окремим проблемам у підготовці вчителя іноземної мови і вчителя зарубіжної літератури. Недослідженим залишається питання формування

світогляду вчителя, який зможе забезпечити якісне викладання як іноземної мови, так і зарубіжної літератури. Особливої уваги потребує питання з'ясування його структури та ефективних шляхів до формування світогляду загалом та окремих його компонентів зокрема.

Отже, важливим завданням нашого дослідження є з'ясування специфіки суті світогляду конкретно вчителя іноземної мови та зарубіжної літератури, його структури і конкретної ефективної методики його формування.

На нашу думку, підготовка вчителя-словесника має набути окремої уваги щодо вузько філологічного спрямування. Світогляд вчителя іноземної мови та зарубіжної літератури має оформитися в цілісну систему поглядів, переконань, цінностей та ідеалів, що знайдуть своє втілення в подальшому його професійному вдосконаленні та матимуть позитивний вплив на формування світогляду його майбутніх учнів.

Щодо структури світогляду такого вчителя ми будемо дотримуватись поглядів К. В. Дмитрієвої [1, с. 7], В. О. Сластьоніна, І. Ісаєва, Є. Шиянова [2, с. 72] і розглядатимемо його як комплекс когнітивного, емоційно-ціннісного та практичного компонентів. На нашу думку, вони являють три сторони діяльності вчителя, тобто його власний багаж знань, емоційно-вольову організацію та вміння і навички у структурі викладацької діяльності.

Вкажемо, що формування світогляду студента відбувається у вищому закладі освіти під час участі його у виховній роботі та здійснення навчальної діяльності. Так, значний вплив на усі три компоненти світогляду справляє участь студента у виховних заходах. Найбільше значення мають заходи, що стосуються збагачення внутрішнього світу студентів, такі як театралізовані постановки, участь у концертах, підготовка літературних вечорів або віталень, організація і проведення різноманітних вікторин, конкурсів, опитувань тощо. Подібний підхід до формування світогляду майбутнього вчителя дозволяє здійснювати це у невимушеній святковій обстановці. Крім збагачення соціокультурної і філологічної компетенцій, формуються його естетичні смаки.

Особливого значення у формуванні світогляду є різні види занять з

дисциплін професійного циклу. Це й теоретичні, і практичні дисципліни. Визначимо, що будь-який вид заняття – лекція, практичне чи індивідуальне заняття, самостійна робота – за умови правильної розстановки акцентів містять значний потенціал для формування світогляду.

Власне, ми пропонуємо надати усім видам занять чіткої спрямованості на створення умов для вироблення в студентів поглядів, переконань, цінностей та ідеалів. Корисними у цьому відношенні є лекції-проблематизації, які дозволяють викладачеві так організувати сприйняття матеріалу, щоб студенти мали нагоду не просто пасивно сприймати інформацію, а брати активну участь в аналізі тих чи інших фактів, критично ставитись до різних поглядів, формулювати висновки тощо.

Практичні заняття в межах лекційних курсів дозволяють продовжити полеміку щодо найбільш гострих питань. Уміло організовані дискусії зазвичай допомагають створити міцну базу знань з теми, аніж сухий виклад заученого матеріалу.

Практичні дисципліни, особливо з основної іноземної мови, тематично оформлені навколо гострих проблем сучасного суспільства і дозволяють впливати на різні сторони світогляду студентів. Так, згідно з чинною програмою, студенти п'ятого курсу працюють у межах тем, пов'язаних з об'єктивними і суб'єктивними явищами та процесами в суспільстві, таких як еміграція, взаємовплив різних культур, субкультури, релігійне розмаїття, світ науки, новітні інформаційні технології, а також різні аспекти вчительської професії. Вже у самій програмі формулювання загальних тем і підтем сформульовано так, щоб спонукати студентів до розвитку критичного мислення.

Крім заготовленого викладачем матеріалу, студентам пропонується здійснити власну пошукову діяльність та відібрати релевантну інформацію. Майбутні вчителі готують презентації, пишуть есе, беруть участь у рольових і ділових іграх, драматизують уявні ситуації. Так, наприклад, у межах вивчення тем з взаємного переплетення культур, національних стереотипів, студенти

ознайомлювались з тематичним блоком інформації, обмінювались повідомленнями з теми, готували доповіді про вироблені у людському суспільстві стереотипи та їх справедливість або помилковість. Потім студентам пропонувалось уявити себе представником якоїсь іншої національності та розповісти про себе з урахуванням помилкових і справедливих тверджень. Потім студентам пропонувалось працювати в парах, де вони уявляли себе представниками різних культур і національностей, які опинились в іншій країні. Вони обговорювали стан культурного та інших видів шоку та інші проблеми. Подібний підхід до проведення заняття з основної іноземної мови сприяв виробленню світогляду та значного його розширення.

Практичні заняття з методики викладання іноземної мови, зарубіжної літератури дозволяють студентам спробувати свої сили у вчителюванні, виявити слабкі та сильні сторони, проаналізувати власні методичні помилки, доопрацювати пробіли в системі знань та вмінь. Але мікровикладання також можна використовувати на заняттях з основної іноземної мови або семінарських заняттях із зарубіжної літератури, що сприятиме опануванню знаннями через їх практичне застосування в умовах квазіпрофесійної діяльності. Продовжити формування світогляду через практичну діяльність допоможе також проходження практики в школі. Проте умови вже будуть реальні професійні і, відповідно, рівень відповідальності за вплив на реальних учнів буде значно вищим. Головне, щоб студент був здатним до самоаналізу та самокритики і дійшов вірних висновків щодо корекції власної професійної підготовки.

Ще однією важливою умовою, що має позитивно вплинути на формування світогляду, є участь у науковій діяльності, яка представлена виконанням індивідуального науково-дослідного завдання, курсових робіт, бакалаврської і дипломної робіт. Науково-дослідницька робота студента сприяє подальшому виробленню професійно-ціннісних поглядів і переконань. Важливо, щоб студент дійсно сприймав себе як науковця і не ставився до виконуваної роботи формально. Викладач має спрямувати його мислення у потрібному напрямку, можливо підказати раціональні шляхи вирішення тієї чи іншої роботи, але

ставитись з повагою до дослідницьких позицій студента і заохочувати його до наукового пошуку.

Навчально-виховний процес у педагогічному виші має широкі можливості щодо формування світогляду вчителя іноземної мови й зарубіжної літератури. Головне, щоб цей процес мав чіткий цілеспрямований характер, логічну побудову, дозволяв студентам відчувати себе повноправними учасниками своєї професійної підготовки.

Проблема є малодослідженою, тому перспективу подальших досліджень вважаємо в детальній розробці окремих спецкурсів, спрямованих на розвиток світогляду майбутнього вчителя іноземної мови й зарубіжної літератури, а також у дослідженні потенціалу фахових дисциплін.

Список використаних джерел

1. Дмитриева Е. В. Формирование профессионального педагогического мировоззрения будущего учителя: автореф. дис. на соиск. науч. степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Дмитриева Екатерина Владимировна; Астраханский гос. ун-т. – Астрахань, 2003. – 20 с.
2. Сластенин В. А. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.

Мілько Н. Є.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

Системні зрушення у світовій освіті та в освітній галузі сучасного українського суспільства зумовлюють необхідність розробки та використання таких стратегій, які адекватні змінам, що відбуваються в оточенні індивіда, в його розвитку і саморозвитку, в його прагненні до самоорганізації та